

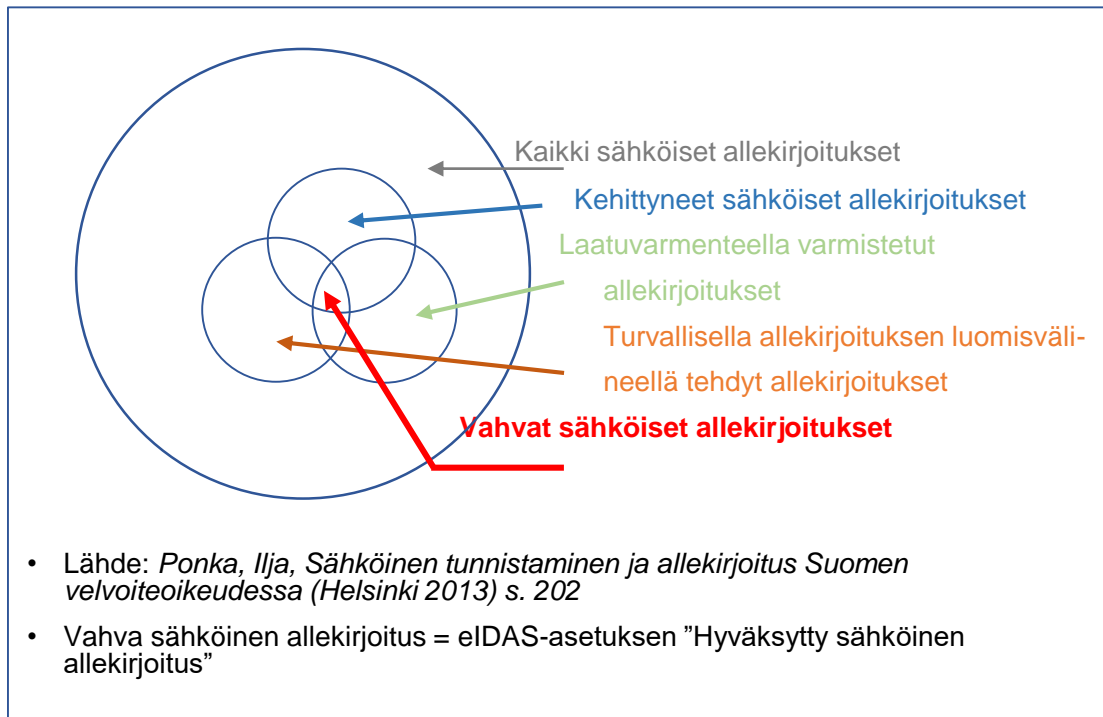
SÄHKÖISISTÄ ALLEKIRJOITUKSISTA

KARI NIEMI
DIGIFORUM 20.4.2020

MML / OIKEUSPALVELUT

SÄHKÖISTEN ALLEKIRJOITUSTEN JAOTTELU KAAVIONA

- Seuraavassa esityksessä pidetään silmällä eräitä oikeusvaikutuksiltaan merkittäviä kirjaamisasioita ja pohditaan sähköiselle allekirjoitukselle asettavaa tasovaatimusta niiden kannalta
 - Luonteenomaista näille asioille on
 - Kirjaamisratkaisu perustuu suoraan kirjaamisviranomaiselle toimitettuun hakemukseen tai suostumukseen eli sen tueksi ei tarvita eikä esitetä esim. osapuolten välistä sopimusta, kuten luovutuskirjaa
 - Kirjaamisratkaisu on tietyllä tavalla hakijalle tai suostumuksen antajalle ”epäedullinen”
 - Kirjaamisratkaisu voi toimia perusteena oikeudellis-taloudellisesti erittäin merkittävien myöhempien oikeustoimien tai järjestelyjen toteuttamiselle ja kirjaamisratkaisun oikeellisuus voi tosiasiaassa olla näiden myöhempien toimien pysyvyyden edellytys
 - Tehtyyn kirjaamisratkaisuun voi liittyä valtion ankara vahingonkorvausvastuu siinä tapauksessa, että kirjaamisratkaisu myöhemmin osoittautuu virheelliseksi
 - Joka tapauksessa kirjaamisratkaisuun voi liittyä valtion tuottamusperusteinen korvausvastuu siinä tapauksessa, että kirjaamisratkaisu myöhemmin osoittautuu virheelliseksi

- **Edellä mainitun mukaisesti silmällä pidetään erityisesti seuraavia kirjaamisasioita / niihin liittyviä hakemuksia tai suostumuksia**
 - **Kiinteistön omistajan tekemä**
 - **kiinnityshakemus**
 - **sähköisen panttikirjan siirtohakemus**
 - **Kiinteistön omistajan antama**
 - **suostumus kiinnityksen etusijajärjestyksen muuttamiseen**
 - **HTJ:ään merkityn omistajan antama**
 - **suostumus saannon kirjaamiseen**
 - **suostumus panttauksen kirjaamiseen**

- Pohdinnassa lähdetään siitä, että kyseisessä tapauksessa
 - Sähköistä hakemusta ei tehtäisi tai suostumusta ei annettaisi KVP:ssa
 - Sähköistä hakemusta tai suostumusta varten ei olisi käytettävissä tai ei ainakaan käytettäisi muutenkaan MML:n mahdollisesti tarjoamaa sähköistä palvelua
 - Kysymys ei olisi sellaisesta ”sähköisestä” hakemuksesta tai suostumuksesta, joka olisi allekirjoitettu perinteisesti ja skannattu sähköiseksi ja toimitettu kirjaamisviranomaiselle sähköpostin liitteenä
 - Kysymys olisi aidosti sähköisestä asiakirjasta sähköisine allekirjoituksineen
 - Sähköinen allekirjoitus on tehty siis viranomaisen asiointi- tai allekirjoituspalvelujen ulkopuolella ”vapailla markkinoilla”

Yhteenveto lähtökohtaisesta muotovaatimuksesta

Kaikissa edellä mainituissa tapauksissa vaaditaan lähtökohtaisesti kirjallista hakemusta tai suostumusta, joka on omakätisesti allekirjoitettu

Sähköistä muotoa koskeva rinnastussääntö ja sen sisältö

23.4.2020

- **Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa (13/2003, SAL), 9 §**

”Vireillepanossa ja asian muussa käsittelyssä vaatimuksen kirjallisesta muodosta täyttää myös viranomaiselle toimitettu sähköinen asiakirja.” (1 mom.)

”Viranomaiselle saapunutta sähköistä asiakirjaa ei tarvitse täydentää allekirjoituksella, jos asiakirjassa on tiedot lähettäjästä eikä asiakirjan alkuperäisyyttä tai eheyttä ole syytä epäillä. Jos viranomaiselle toimitetussa sähköisessä asiakirjassa on selvitys asiamiehen toimivallasta, asiamiehen ei tarvitse toimittaa valtakirjaa. Viranomainen voi kuitenkin määrätä valtakirjan toimitettavaksi, jos viranomaisella on aihetta epäillä asiamiehen toimivaltaa tai sen laajuutta.” (2 mom.)

- Viranomaiselle voidaan siis toimittaa, *nimenomaan asian vireillepanoon tai muuhun käsittelyyn tarkoitettuja, **aidosti sähköisiä tahdonilmaisuja***, kuten hakemuksia, ilmoituksia tai esim. suostumuksia, kahdella tavalla
 - Sähköisenä asiakirjana, jossa on sähköinen allekirjoitus

TAI

- Sähköisenä asiakirjana, jossa ei ole sähköistä allekirjoitusta, jos asiakirjassa on tiedot lähettäjistä eikä asiakirjan alkuperäisyyttä (oikeaperäisyyttä) tai eheyttä ole syytä epäillä

- Kun siis lähtökohtaisena vaatimuksena olisi kirjallinen vireillepanoasiakirja tai muu *viranomaiselle osoitettavan tahdonilmaisun* sisältävä asiakirja omakätisine kirjallisine allekirjoituksineen, tämä vaatimus voidaan täyttää **sähköisellä asiakirjalla sähköisine allekirjoituksineen**

Minkälaisista sähköistä allekirjoitusta SAL 9 § edellyttää?

- SAL 9 §:n soveltamisalueella sähköiselle allekirjoitukselle asetettavat kriteerit riippuvat siitä, minkälaisesta asiasta on kysymys
- Säännös koskee lähtökohtaisesti kaikkia hallintoasioita laidasta laitaan
- Siksi sähköisen allekirjoituksen tasovaatimus voi myös huomattavasti vaihdella eikä säännöksessä ole voitu asettaa yhtä tiettyä tasoa, joka voi koskea kaikkia asioita
- Kysymyksessä voi olla taloudellisesti lähes merkityksetön hallintoasia, jolla ei ole mitään vaikutuksia hallinnon asiakkaan ja viranomaisen välisen suhteen ulkopuolella
- Tai kysymyksessä voi olla oikeudellisesti-taloudellisesti erittäin merkittävä viranomaisen ratkaistavaksi kuuluva asia, jolla on kaiken lisäksi merkittäviä oikeusvaikutuksia suhteessa kolmansiin
 - Samalla kysymyksessä voi olla asia, jonka sivullisvaikutuksista viranomaisen vastaa ankaralla vahingonkorvausvastuulla
- Kun kysymys on esineoikeudellisesta kirjaamisrekisteristä, johon liittyy merkittäviä varallisuusarvoja asianosaisrelaatiossa ja suhteessa kolmansiin, sähköisen allekirjoituksen tasovaatimus korostuu

- Sen lisäksi, että sähköiselle allekirjoitukselle asetettava tasovaatimus riippuu eri hallinnonaloilla käsiteltävistä erilaisista asioista, tasovaatimus voi vaihdella saman hallinnonalan ja jopa hallinnonalan itsenäisen prosessin sisällä
 - SAL 9 §:n perusteella asetettava sähköisen allekirjoituksen tasovaatimus voi periaatteessa vaihdella myös kiinteistökirjaamis- ja huoneistokirjaamisprosessien sisällä kulloinkin käsillä olevan asiatyyppin luonteesta riippuen

SAL 9 §:n kehityksestä

- SAL 9 §:n 1 momentti alkuperäisessä muodossaan (voimassa 1.2.2003 – 31.8.2009)
 - *”Vireillepanossa ja asian muussa käsittelyssä vaatimuksen kirjallisesta muodosta täyttää viranomaiselle toimitettu sähköinen asiakirja. **Jos asian vireillepanossa tai muussa käsittelyssä edellytetään allekirjoitettua asiakirjaa, allekirjoitusvaatimuksen täyttää myös sähköisistä allekirjoituksista annetun lain 18 §:ssä tarkoitettu sähköinen allekirjoitus.**”*
 - Sähköisistä allekirjoituksista annetun lain (14/2003) 18 §:
 - *”Jos oikeustoimeen vaaditaan lain mukaan allekirjoitus, vaatimuksen täyttää ainakin sellainen kehittynyt sähköinen allekirjoitus, joka perustuu laatuvarmenteeseen ja on luotu turvallisella allekirjoituksen luomisvälineellä.”*

- SAL 9 §:n 1 momentti laissa 618/2009 (voimassa 1.9.2009 – 30.6.2016)
 - *”Vireillepanossa ja asian muussa käsittelyssä vaatimuksen kirjallisesta muodosta täyttää myös viranomaiselle toimitettu sähköinen asiakirja. **Jos asian vireillepanossa tai muussa käsittelyssä edellytetään allekirjoitettua asiakirjaa, allekirjoitusvaatimuksen täyttää myös vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista annetun lain 5 §:n 2 momentissa tarkoitettu sähköinen allekirjoitus.**”*
- Vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista annetun lain (617/2009) 5.2 §:
 - *”Jos oikeustoimeen vaaditaan lain mukaan allekirjoitus, vaatimuksen täyttää ainakin sellainen kehittynyt sähköinen allekirjoitus, joka perustuu laatuvarmenteeseen ja on luotu turvallisella allekirjoituksen luomisvälineellä. Sähköiseltä allekirjoitukselta ei tule kuitenkaan evätä oikeusvaikutuksia yksinomaan sen vuoksi, että se on tehty muulla kuin edellä mainitulla tavalla.”*

- SAL 9 §:n 1 momentti laissa 534/2016 (voimassa 1.7.2016 -)
 - *”Vireillepanossa ja asian muussa käsittelyssä vaatimuksen kirjallisesta muodosta täyttää myös viranomaiselle toimitettu sähköinen asiakirja.”*
- Viittaus siihen, minkälaista sähköistä allekirjoitusta vaaditaan, jätettiin säännöksestä kokonaan pois
- Säännös sisältää edelleen ajatuksen sähköisen allekirjoituksen tarpeesta, vaikka sen laadusta ei enää olekaan mainintaa itse lainkohdassa
 - 2 momentin säännös, joka mahdollistaa allekirjoituksen puuttumisen kokonaan tietyin edellytyksin, on ollut mukana SAL 9.2 §:ssä alusta alkaen
 - Tuon säännöksen mukana olemisella SAL 9 §:ssä ei varmastikaan ole tarkoitettu ”vesittää” sitä lähtökohtaa, että pääsääntöisesti sähköisessä asiakirjassa tulisi olla sähköinen allekirjoitus, jos vastaavaa kirjallista asiakirjaa on koskenut allekirjoitusvaatimus
 - Tämä lähtökohta, allekirjoituksen laatua koskevin nimenomaisin viittauksin, on 1.7.2016 asti ilmaistu 9 §:n 1 momentissa
 - Myös 1.7.2016 lähtien sama ajatus on säännöksessä sisään rakennettuna, vaikka viittaus tietyntasoiseen sähköiseen allekirjoitusmenetelmään 9 §:n 1 momentista poistettiin
 - SAL 9.2 § on joustoa tuova säännös, jos sähköinen allekirjoitus asiakirjasta puuttuu – tällöinkin saatetaan asiakirjaa joutua täydentämään sähköisellä allekirjoituksella, jos 9.2 §:ssä ”joustolle” säädetyt edellytykset eivät täytyisi

Minkälaisista sähköistä allekirjoitusta tulisi edellyttää SAL 9 §:n perusteella esimerkkitapauksissamme?

- Kun 1.7.2016 lukien laissa ei ole ollut minkäänlaista viittausta sähköisen allekirjoituksen laatuun, minkälaiseksi allekirjoitusmenetelmää koskeva tasovaatimus on nykyisin asetettava?
- SAL 9 §:n viimeisimmän muutoksen perusteluissa lausutaan (HE 74/2016 vp s. 48, muutos, jolla poistettiin viittaus tunnustuslain 5.2 §:ään):
 - ”Käytännössä pääsäännöksi on nykyisen säännöksen mukaisesti muodostunut, ettei asiakirjoja täydennytetä allekirjoituksilla. Alkuperäisyyteen ja eheyteen liittyvät epäilyt oikeuttaisivat viranomaisen vaatimaan asiakirjan toimittamista joko alkuperäisenä ja asianmukaisin allekirjoituksin varustettuna tai asiakirjan toimittamista uudelleen sähköisesti allekirjoitettuna. Allekirjoituksella tarkoitettaisiin siten fyysistä tai sähköistä allekirjoitusta. **Kuten nykyisenkin säännöksen mukaan myös ehdotetussa sääntelyssä jäisi viranomaisen harkintaan, millaista sähköistä allekirjoittamista se pitäisi riittävänä asiakirjan alkuperäisyydestä ja eheydestä varmistautumiseksi.**”

- Sinänsä SAL 9 § näyttäisi antavan viranomaiselle, kun käsiteltävän hallintoasian laatu sitä edellyttäisi, oikeuden asettaa raja niinkin korkealle, että hyväksyttävä olisi vain omakätistä kirjallista allekirjoitusta todella vastaava sähköinen allekirjoitus
 - eIDAS-asetuksen mukainen ”hyväksytty sähköinen allekirjoitus”
 - Eli julkisen avaimen menetelmään perustuva digitaalinen allekirjoitus, kuten DVV:n sähköisellä henkilökortilla tehty allekirjoitus (huom! siis käytetään DVV:n tai VRK:n myöntämää allekirjoitusvarmennetta, ei niiden myöntämää tunnistusvarmennetta)
 - Allekirjoitus tehdään kortin sirulla salaamalla allekirjoitettavan dokumentin ns. tiiviste ja salaaminen tapahtuu siruun upotetulla salausavaimella (yksityinen avain)
 - Tai sitä vastaava muu allekirjoitus, jonka olisi todettu keskeisiltä ominaisuuksiltaan toteuttavan hyväksytyyn sähköisen allekirjoituksen kriteerit
- SAL 9 § ei nyt itsessään edellytä tällaista allekirjoitusmenetelmää, mutta ei myöskään kiellä tällaisen menetelmän asettamista vaatimukseksi, jos viranomainen katsoo sen tarpeelliseksi
 - Vrt. sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 181 §:ään sisältyvän **sopimuksia** koskevan kirjallisen ja sähköisen muodon rinnastussäännön piiriin kuuluvat, mutta kuitenkin muotovaatimusten alaiset oikeustoimet kiinteistövaihdannassa (mainittu tasovaatimus näyttäytyy melko ehdottomana)

- Tässä esityksessä lähdetään siitä, että tällaista tasovaatimusta ei tarvitse välttämättä asettaa, kunhan vaadittavassa allekirjoitusmenetelmässä huomioidaan oikeusturva- ja luotettavuusvaatimukset riittävällä tavalla ottaen huomioon kyseisten hallintopäätösten oikeudellinen ja taloudellinen merkittävyys
 - Mukaan lukien kirjaamismenettelyn lainalaisuusvaatimus ja sekä maakaareen että HTJ-lakiin sisäänrakennetut perustellut oikeussuojaodotukset
 - Näitä kuvastavat osaltaan esim. MK:n vaatimukset kirjallisesta, omakätisesti allekirjoitetusta, pysyvästi arkistoitavasta hakemuksesta korostaen tahdonilmaisun oikeaperäisyyden varmistamista sekä sitä tavoitetta, että kirjaamisviranomaisen pystyisi jälkikäteen itsellään hallussa olevilla (arkistoiduilla) dokumenteillaan osoittamaan ratkaisunsa laillisuuden

- Kysymys on nyt siis tasovaatimuksen asettamisesta sellaiselle allekirjoitusmenetelmälle, jota käytetään viranomaisen omien asiointijärjestelmien tai –palvelujen ulkopuolella sellaisissa asioissa, joista esimerkkitapauksissamme on kysymys
- Vaikka nyt kysymys ei olekaan viranomaisen tuottamasta palvelusta ja siellä annettavasta sähköisestä tahdonilmaisusta, tällaisia viranomaispalveluja koskevasta lainsäädännöstä tai niitä koskevaan lainvalmisteluaineistoon sisältyvistä maininnoista voidaan saada perusteita, kun arvioidaan tällaiselle ”ulkopuoliselle” allekirjoitusmenetelmälle asetettavia kriteereitä
 - Erityisesti, jos tällaista lainsäädäntöä tai valmisteluasiakirjojen mainintoja on jo olemassa juuri sen tyyppisiä asioita varten, joista esimerkkitapauksissammekin on kysymys

- Jo se, että lainsäädännöllisin ratkaisuin on luotu erityissäännöksiin perustuva, viranomaisen ylläpitämä asiointipalvelu esimerkkitapauksiamme koskevissa asioissa, luo perusteita ”ulkopuoliselle” allekirjoitusmenetelmälle asetettavia vaatimuksia arvioitaessa
 - Tämä osoittaa eduskunnan (lainsäätäjän) pitäneen kyseisiä asioita taloudellisesti ja oikeudellisesti niin merkittävänä, että niille on ollut syytä lainsäädäntötoimenpitein luoda oikeussuojan takaava sähköinen asiointikanava
 - Vaikka kysymyksessä ei ole SAL 9 §:n poissulkeva lainsäädäntöratkaisu, tällaiseen erityislainsäädäntöön sisältyvän viranomaispalvelun olemassaolon täytyy myös heijastua ”ulkopuoliselle” allekirjoitusmenetelmälle asetettaviin vaatimuksiin niissä asioissa, jotka lain mukaan kuuluvat kyseisen viranomaispalvelun piiriin
 - Viranomaispalvelu, josta on kysymys, on maakaaren 9 a luvussa tarkoitettu sähköinen kiinnitysjärjestelmä
 - Esimerkkitaapauksistamme tässä tarkoitetun arviointivaikutuksen piiriin kuuluvat kiinnityshakemus, sähköisen panttikirjan siirtohakemus sekä etusijajärjestyksen muuttamiseen annettava suostumus

- Vaikka ei olisikaan varsinaisesti olemassa lainsäädäntöä tiettyä palvelua ajatellen, lainsäädännön valmisteluasiakirjat voivat antaa arviointiperusteita sille, minkälaista tasovaatimusta myös ”ulkopuoliselta” allekirjoitusmenetelmältä tulisi vaatia
- HTJ-lakia koskeva HE 127/2018 vp, esim. s. 45 (5.2 §:n perusteluista):

”Pykälässä ei ehdoteta tarkemmin säädettäväksi siitä, millainen suostumuksen on oltava. Tämä jäisi ratkaistavaksi kirjaamiskäytännössä. Ottaen huomioon muun muassa virheellisestä kirjaamisratkaisusta seuraava valtion vahingonkorvausvastuu, suostumuksen olemassaolo on kuitenkin osoitettava luotettavalla tavalla. Käytännössä tämän vaatimuksen täyttää esimerkiksi se, että suostumus annetaan rekisteriviranomaisen järjestämässä sähköisessä asiointipalvelussa, johon tunnistaudutaan vahvaa sähköistä tunnistamista käyttäen. Sen sijaan esimerkiksi pelkän kauppakirjaksi esitetyn, perinteisellä tavalla allekirjoitetun asiakirjan esittämistä kirjaamisviranomaiselle ei voida yksin pitää riittävänä osoituksena myyjän suostumuksesta, koska viranomaisen ei ole mahdollista varmistua kauppakirjan oikeellisuudesta myyjää kuulematta.”

- Tämä koskee esimerkkitapauksistamme HTJ-laissa edellytetyjä suostumuksia saannon tai panttauksen kirjaamiseen

- **Esimerkkitapauksissamme hyväksyttävänä sähköisinä allekirjoitusmenetelminä voitaisiin siis pitää**
 - **Viranomaispalvelut**
 - Kiinteistövaihdannan palvelu (kiinnityshakemus, spk:n siirtohakemus, toistaiseksi KVP ei vielä kata suostumusta etusijajärjestyksen muuttamiseen)
 - Mahdollinen viranomaispalvelu suostumuksia varten HTJ:ssä
 - **”Ulkopuoliset” allekirjoitusmenetelmät**
 - (A) Julkisen avaimen menetelmään perustuva ”*hyväksytty sähköinen allekirjoitus*”
 - Kuten DVV:n myöntämällä HST-kortilla sähköisesti allekirjoitettu PDF, jolloin allekirjoitus on tehty kortin yksityisellä avaimella kortinlukijassa eikä missään allekirjoituspalvelussa
 - Kysymys ei siis ole HST-kortin tunnistusvarmenteella tapahtuvasta tunnistautumisesta erilliseen allekirjoituspalveluun, jossa allekirjoitus olisi tehty palveluntarjoajan hallinnoimalla tavalla
 - (B) Erillinen allekirjoituspalvelu, jossa allekirjoittamiseen ei ole käytetty julkisen avaimen menetelmää, mutta jonka ns. valvova viranomainen (**Traficom**) on hyväksynyt, vaatimustenmukaisuuden arviointilaitoksen lausuntoon perustuen, hyväksytyksi sähköiseksi luottamuspalveluksi
 - Tällaisia allekirjoituspalveluja ei ole ainakaan toistaiseksi Suomessa

- ”Ulkopuoliset” allekirjoitusmenetelmät...
 - (C) Erillinen allekirjoituspalvelu, jossa allekirjoittamiseen ei ole käytetty julkisen avaimen menetelmää ja jota valvova viranomainen ei myöskään ole vahvistanut hyväksytyksi sähköiseksi luottamuspalveluksi mutta jonka on kuitenkin **muutoin todettu täyttävän ”hyväksytyin sähköisen allekirjoituksen” funktiot riittävässä määrin ja jota sen vuoksi voitaisiin pitää ”hyväksytyyn sähköiseen allekirjoitukseen” rinnastuvana**
 - Tällaisessa allekirjoituspalvelussa tehty allekirjoitus hyväksyttäisiin omakätistä kirjallista allekirjoitusta vastaavaksi ja täyttäisi näin jopa **muotovaatimusten alaista** yksityisten välistä oikeustoimea (sopimusta) koskevan allekirjoitusvaatimuksen
 - Allekirjoitusmenetelmän toteaminen tällaiseksi edellyttäisi palvelun auditointia tiettyjen kriteerien valossa

- Auditointi edellyttäisi sekä oikeudellista että teknologista asiantuntemusta
- Vaikka palvelun ilman muuta tulee nojautua esim. allekirjoittajan vahvaan tunnistamiseen, ongelmana ovat lähtökohtaiset ”heikot lenkit” tällaisissa ratkaisuisa
 - Asiakirjaa ei allekirjoiteta ”itse”
 - Allekirjoituksen luomistiedot eivät ole allekirjoittajan yksinomaisessa hallinnassa
 - Mahdolliset heikkoudet eheyden rikkoutumisväitteeltä suojautumisessa?
 - Varsinkin eheyden säilyminen palvelussa annetun allekirjoituksen ja palvelun oman digitaalisen allekirjoituksen välisenä aikana
- ”Heikot lenkit” lisäävät kiistettävyyttä, kiistettävyyden kasvu merkitsee, että rinnastus ”hyväksytyyn sähköiseen allekirjoitukseen” saattaa estyä => tällöin allekirjoitusmenetelmää ei voitaisi pitää omakätisen kirjallisen allekirjoituksen muotovaatimusta täyttävänä
- Jos kuitenkin olisi tällainen allekirjoitusmenetelmä, joka olisi läpäissyt auditoinnin ja sitä pidettäisiin esim. kirjaamismenettelyssä tämän jälkeen ”hyväksytyyn sähköiseen allekirjoitukseen” rinnastuvana, se hyväksyttäisiin allekirjoitusmenetelmäksi esimerkkitapauksissamme
- Tällaisia auditointeja ja kirjaamismenettelyä varten tapahtuvia ”sertifiointeja” ei ole suoritettu
 - Mikä taho niitä suorittaisi...

- ”Ulkopuoliset allekirjoitusmenetelmät...
 - (D) Erillinen allekirjoituspalvelu, kuten C, mutta
 - Palvelu ei täyttäisi edellä C kohdassa tarkoitetun allekirjoitusmenetelmän kriteereitä **tai siitä ei voida olla ainakaan varmoja**
 - Nämä kriteerit määräytyvät eIDAS-asetuksen mukaisen *hyväksytyyn sähköisen allekirjoituksen* ja viime kädessä myös *omakätisen kirjallisen allekirjoituksen* ominaisuuksien / funktioiden perusteella
 - Ennen kuin menetelmälle voitaisiin antaa C kohdassa mainittu status, arvioitavan menetelmän ominaisuuksia peilattaisiin myös suhteessa seuraaviin eIDAS-asetuksen säännöksiin
 - Artikla 19 (luottamuspalvelun tarjoajiin sovellettavat tietoturva-vaatimukset)
 - Artikla 24 (hyväksytyjä luottamuspalvelun tarjoajia koskevat vaatimukset)
 - Artikla 26 (kehittyneen sähköisen allekirjoituksen vaatimukset)
 - Artikla 28 (sähköisten allekirjoitusten hyväksytyt varmenteet)
 - Artikla 29 (hyväksytyjä sähköisen allekirjoituksen luontivälineitä koskevat vaatimukset)
 - Asetuksen liite I (hyväksytyjen varmenteiden vaatimukset)
 - Asetuksen liite II (sähköisen allekirjoituksen hyväksytyjä luontivälineitä koskevat vaatimukset)

- Palvelun katsottaisiin kuitenkin riittävällä tavalla varmistavan tahdonilmaisun alkuperäisyyden ja eheyden – eli kirjaamisviranomaisen voisi katsoa palvelussa tehdyn allekirjoituksen tosiasiallisesti luotettavaksi ja riittävässä määrin kiistämättömäksi ja allekirjoitusmenetelmän sellaiseksi, että allekirjoitus säilyttää käyttökelpoisuutensa annettua tahdonilmaisua koskevana todisteena riittävän pitkäaikaisesti (siis: hyvin pitkäaikaisesti)

- ***Kirjaamismenettelyä varten hyväksyttävän sähköisen allekirjoitusmenetelmän tulisi olla niin luotettava, että velvollisuutta hakijan tai suostumuksen antajan erilliseen kuulemiseen ei maakaaren, HTJL:n tai hallintolain kuulemissäännösten tulkinnan nojalla katsottaisi syntyvän***

SUUNNANNÄYTTÄJÄ

